

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
Володимир Пасько
«30» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історична географія

для студентів

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 106 Географія
освітній рівень бакалавр
освітня програма Урбаністика та міське планування
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Мельничук Анатолій Леонідович, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2021

Розробник: Мельничук Анатолій Леонідович, кандидат географічних наук, доцент
кафедри економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО
Завідувач кафедри економічної та соціальної географії

dot проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 15 від « 17 » червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол від « 30 » серпня 2021 року № 6

Голова науково-методичної комісії Н. К. К. доц. Наталія КОРОГОДА

« 30 » серпня 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми визначені становленням та розвитком суспільно-географічних об’єктів та процесів на визначених історичних зрізах, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних і суспільних об’єктів та процесів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. успішне опанування дисципліни «Суспільна географія»;
2. знання теорій та концепцій історичного розвитку суспільства;
3. володіння елементарними навичками аналізу історичного розвитку, узгодження часового та просторового розвитку.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Пропонуються методологічні підходи та критерії виділення історико-географічних зрізів суспільно-географічного розвитку. Надається характеристика особливостей суспільно-географічного розвитку території на визначених історико-географічних зрізах. Розкриваються засади історико-географічного аналізу та синтезу знань щодо розвитку суспільства. Визначається необхідність взаємоузгодженого вивчення змін в природі та в суспільстві на певній території в наскрізній часовій перспективі, пізнання особливостей функціонування об’єктів суспільно-географічних досліджень шляхом виявлення генетичних рядів розвитку суспільно-географічних компонентів території. Здійснюється всебічний аналіз природи, населення, господарства, їх взаємодії на конкретній території впродовж певного періоду.

Навчальна дисципліна «Історична географія» є однією із складових підготовки фахівців за освітньою програмою «Урбаністика та міське планування» із спеціальності 106 «Географія».

4. Завдання:

- сформувати знання щодо розвитку суспільно-географічного комплексу України на визначених історичних зрізах та вміння застосовувати ці знання на практиці (ЗК1);
- сформувати здатність шукати, обробляти та аналізувати історико-географічну інформацію з різних джерел (ЗК6);
- сформувати здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення українського суспільства на основі розуміння історії та закономірностей його розвитку (ЗК12);
- здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії та складу природи і суспільства (СК2).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміння; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	місце історичної географії в системі географічних наук, зв’язки з іншими науками	лекція семінарське заняття, самостійна робота		4%
1.2	методологія історико-географічного	лекція		4%

	дослідження	семінарське заняття, самостійна робота		
1.3	методи проведення історико-географічного районування	лекція семінарське заняття, самостійна робота	виступи на семінарах, виконання творчих робіт,	4%
1.4	методи виділення історико-географічних зрізів суспільного розвитку території	лекція семінарське заняття, самостійна робота	презентація, дискурс, контрольні роботи, залік	4%
1.5	вплив на розвиток суспільно-географічного комплексу України історичних процесів на виділених історико-географічних зрізах	лекція семінарське заняття, самостійна робота		4%
1.6	адміністративно-територіальний поділ та політичний устрій України в історико-географічній перспективі	лекція семінарське заняття, самостійна робота		4%
1.7	народонаселення України в історико-географічній перспективі	лекція семінарське заняття, самостійна робота		4%
1.8	господарський розвиток України в історико-географічній перспективі	лекція семінарське заняття, самостійна робота		4%
1.9	соціальний розвиток України в історико-географічній перспективі	семінарське заняття, самостійна робота		4%
1.10	культурний розвиток України в історико-географічній перспективі	лекція семінарське заняття		4%
1.11	політичний розвиток України в історико-географічній перспективі	лекція семінарське заняття		4%
1.12	джерела історичної суспільної географії	лекція семінарські заняття		4%
2.1	володіти способами і прийомами історико географічного дослідження	лекція семінарські заняття	виступи на семінарах, залік	до 12%
2.2	володіти методами підбору матеріалів для історико-географічного дослідження	лекція		
2.3	володіти навичками застосування методів історико-географічного аналізу і синтезу	лекція семінарські заняття		
2.4	розробляти схеми історико-географічного районування	лекція семінарські заняття	виконання індивідуальних творчих робіт, презентація, залік	до 30%
2.5	визначати історико-географічні зрізи розвитку території	лекція семінарські заняття		
2.6	реалізувати історико-географічний аналіз розвитку території	лекція семінарське заняття		
3	комунікація: вироблення у студентів практичних навиків підготовки використання та застосування історико-географічного аналізу та застосування історико-географічних підходів до забезпечення розвитку території, прогнозування розвитку території із залученням прийомів отримання,	семінарські заняття	виступи на семінарах, презентація, дискурс	до 10%

зберігання й опрацювання історико-географічних даних			
--	--	--	--

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3
Програмні результати навчання (назва)																			
2. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових (P07)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер на різних просторово-часових масштабах (P09)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання письмових контрольних робіт, виступів на семінарах, підготовки, презентації та захисту індивідуальних творчих робіт, заліку.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.12 (знання)** – до 4% за кожен;
- результати навчання – **2 (вміння РН 2.1-2.3)** - до 12%;
- результати навчання – **2 (вміння РН 2.4-2.6)** - до 30%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%

7.2. Організація оцінювання: Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарських занять. Завершується дисципліна заліком.

Упродовж семестру, після завершення відповідних тем, проводяться тематичні письмові контрольні роботи із відкритими питаннями. Для визначення рівня досягнення результатів навчання, передбачених пунктами 2 та 3 студенти презентують та захищають підготовлені матеріали для семінарських занять.

Для студентів, які упродовж семестру не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів) проводиться заключна семестрова контрольна робота, максимальна оцінка за яку не перевищує 40% підсумкової.

Умовою отримання позитивної результуючої оцінки з дисципліни є досягнення не менш як 60% від максимально можливої кількості балів, при цьому, оцінка за результати навчання, передбачені пунктами 2 та 3 не може бути меншою ніж 50% від максимального рівня (не менше 10, 15 та 5 балів відповідно).

Підсумкове оцінювання у формі заліку проводиться за бажання студента підвищити свою оцінку з дисципліни : максимальна кількість балів на заліку - 20 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 14 бали (60% максимальної кількості балів, відведених на залік).

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 46 балів до складання заліку не допускаються.

Підсумкове оцінювання у формі заліку:

	у продовж семестру	залік (за бажанням студента)	підсумкова оцінка
Мінімум	46	14	60
Максимум	100	20	100

7.3. Шкала відповідності

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	самостійна робота
1	Онтологічний статус дисципліни „Історична суспільна географія”	2	2	6
2	Історико-географічні зрізи формування та розвитку суспільно-географічного комплексу України	4	4	6
3	Місце і ролі природного середовища в суспільному розвитку. Початок формування соціо-економічного простору України. Утвердження відтворювального типу господарства	4	4	7
4	Початок формування соціо-економічного простору України.	2	2	6
5	Утвердження відтворювального типу господарства.	2	2	7
6	Формування внутрішньодержавних регіонів та посилення зв'язків між ними	4	4	7
7	Утвердження національно ринку	4	4	7
8	Демографічне зростання та зародження індустріального виробництва	4	4	7
9	Утвердження індустріально-аграрного типу господарського розвитку	4	4	7
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

лекцій – **30 год.**

семінарських занять - **30 год.**

самостійна робота – **60 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Domosh, Mona, Michael Heffernan, and Charles WJ Withers, eds. The SAGE Handbook of Historical Geography. SAGE, 2020.
2. Дністрянський М.С. Вступ до історичної географії України. Цикл лекцій. Львів, 2007.
3. Лановик Б. Д., Лазарович М.В. Економічна історія. Київ, 2001.

4. Романчук С.П. Історичне ландшафтознавство (теоретико-методологічні засади та методика антропогенно-ландшафтних реконструкцій давнього природокористування). Київ, 1998.
5. Трубчанінов С. В. Історична географія України: Курс лекцій. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005.
6. Трубчанінов С. В. Історична географія України: Навч. посібник. Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2003.

Додаткова:

1. Melnychuk A., Gnatiuk O. Regional identity and the renewal of spatial administrative structures: The case of Podolia, Ukraine. *Moravian Geographical Reports*, 2017. 26 (1), 42-54.
2. Gnatiuk O., Melnychuk A. Identities with historical regions – are they adapting to modern administrative division? The case of Ukraine. *European Spatial Research and Policy*, 2019, Vol. 26(1), pp. 175-194.
3. Gnatiuk O., Melnychuk A. Geopolitics of geographical urbanonyms: evidence from Ukrainian cities. *AUC Geographica*, 2020.
4. Gnatiuk O., Melnychuk A. Ideologic Storms in the Still Waters: Postrevolutionary Life of Urban Spaces in Vinnytsia, Ukraine. *Spatial Conflicts and Divisions in Post-socialist Cities*. pp. 171-188.
5. Баран В.Д., Баран Я.В. Історичні витоки українського народу / НДІ українознавства Міністерства освіти і науки України; Інститут археології НАН України. Київ: Генеза, 2005.
6. Баран В.Д., Залізняк Л.Л., Зубар В.М., Німчук В.В., Отрощенко В.В. Етнічна та етнокультурна історія України: У 3 т. Г.А. Скрипник (відп.ред.) Київ: Наукова думка, 2005.
7. Боплан Г.Л. де. Генеральна карта України. Київ, 2000.
8. Боплан Г.Л. де. Опис України. Київ, 1990.
9. Відейко М.Ю. От триполья до антов. Київ, 2008.
10. Відейко М.Ю. Шляхами трипільського світу. Київ, 2008
11. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Харків, 2006.
12. Залізняк Л.Л. Первісна історія України. Київ, 1999
13. Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. Львів: Світ, 1993.
14. Кубійович. В. Територія і людність українських земель. Львів, 1935.
15. Мельничук А.Л. Історична суспільна географія як навчальна та наукова дисципліна. Економічна і соціальна географія. 2008. Вип. 58.
16. Мельничук А.Л. Історико-географічні аспекти формування комплексу промислового виробництва Херсонської губернії в кінці ХІХ – на початку ХХ століть. Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. Херсон: ПП Вишемирский, 2007. С. 183 – 190.
17. Мельничук А.Л. Підходи до визначення історико-географічних зрізів формування та розвитку суспільно-географічного комплексу. України Історія української географії. 2008. Вип. 18.
18. Мельничук А.Л. Розвиток міста Києва на основних історико-географічних зрізах. Економічна і соціальна географія. 2013. Вип. 1 (66).
19. Мельничук А.Л., Левенець Є.М. Географія промисловості в підросійській Україні в кінці ХІХ ст.. на початку ХХ ст. Географія в інформаційному суспільстві. Зб. наук. праць. К.: ВГЛ „Обрії”, 2008.
20. Мельничук А.Л., Поповіченко О.В. Просторові особливості перетворень аграрного виробництва на території в межах сучасної України в умовах

демографічного зростання та зародження індустрії у другій половині XIX ст.
Економічна і соціальна географія. 2012.

21. Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. Київ, 1994.

22. Рыбаков Б.А. Ремесло древней Руси. М., 1998.

23. Українська народність. Нариси соціально-економічної і етнополітичної історії.
Київ: Наукова думка, 1999.

24. Халебський П. Україна країна козаків. Київ, 2008

25. Щукин М.Б. Готский путь (готы, Рим и черняховская культура). СПб. 2005.

26. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. Т.1. Київ, 1995.